

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Lauku attīstības programmas – tikai ielāpi vai atlabšanas iezīmes?”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 013/14)

Ziņotājs: Tom JONES

Līdzziņotāja: Joana AGUDO I BATALER

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2015. gada 22. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Lauku attīstības programmas – tikai ielāpi vai atlabšanas iezīmes?”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2015. gada 13. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 510. plenārajā sesijā, kas notika 2015. gada 16. un 17. septembrī (2015. gada 17. septembra sēdē), ar 192 balsīm par, 3 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē ES, dalībvalstu un reģionu nemainīgo apņemšanos risināt dažas no lauku apgabalos esošajām problēmām, izmantojot plaša tvēruma lauku attīstības programmu (LAP). Komiteja atzīst Komisijas un valdību personāla centienus jaunās programmas izstrādē un pieņemšanā. Ņemot vērā patieso krīzi daudzos nelabvēlīgos apstākļos esošos lauku apgabalos, vilšanos tomēr sagādā kavēšanās ar programmas iesniegšanu, apstiprināšanu un īstenošanas uzsākšanu vairākās valstīs un reģionos. Tāpēc komiteja iesaka Komisijai kopā ar valsti un reģionālajām iestādēm pasūtīt neatkarīgu procesa pārskatīšanu, lai nepieļautu turpmāku kavēšanos programmas īstenošanā.

1.2. LAP veiksmē ir atkarīga no partnerības principa efektivitātes. Publisko, privāto, sociālās jomas dalībnieku un NVO ieinteresēto pušu kopīgai atbildībai par programmu, ievērojot Līgumā paredzētās un citas saistības, ir būtiska nozīme. EESK atzīmē, ka iepriekšējās programmās iesaiste ir bijusi labāka, bet visā ES partnerība joprojām ir mainīga.

1.3. Uzraudzības komiteju lomai jābūt pārredzamai. Izskatot mērķus, locekļiem jābūt apņēmīgiem, un viņiem nepieciešama piekļuve finanšu pamatnostādņēm. Dalībai vajadzētu būt iekļaujošai un ar spēju atbilstošā gadījumā atspoguļot interešu grupas.

1.4. Saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1303/2013 un jo īpaši tās 5. pantu par partnerību un pārvaldību EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāuzrauga regulas piemērošana partnerattiecību nolīgumu sagatavošanā un programmu īstenošanā, tostarp piedaloties programmu uzraudzības komitejās.

1.5. Komiteja atzinīgi vērtē visas programmas, kuru pamatā ir vietējās vajadzības, kā arī sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) modeļa arvien plašāko izmantošanu iekļaujošai vietējās sabiedrības iesaistīšanai. Būtu jāizplata minētā modeļa efektīvas izmantošanas paraugprakse.

1.6. Budžeta ierobežojumi nozīmē, ka programmai pēc sava rakstura jābūt papildinošai un nedublējošai attiecībā uz atlikušo KLP budžeta daļu. Komiteja iesaka cik vien iespējams izmantot valsts, privāto un brīvprātīgo līdzfinansējumu, pieteikumu izskatīšanai izmantojot saskaņotu procesu. Vadošajām iestādēm būtu jāatvieglo piekļuve kohēzijas politikas un citiem ES investīciju fondiem, ja projekti atbilst plašākiem kritērijiem.

1.7. Kā EESK jau norādīja iepriekš⁽¹⁾, piecpadsmit dalībvalstis ir pārvietojušas līdzekļus no tiešajiem maksājumiem uz lauku attīstības programmām, savukārt piecas citas dalībvalstis ir pārvietojušas līdzekļus no otrā pīlāra uz pirmo pīlāru. Abas opcijas ir leģitīmas – jo tās atļauj likumdevēji –, bet to vērtība ir atšķirīga: lauku attīstības programmu mērķis ir veicināt līdzsvarotāku teritoriālo attīstību visos ES reģionos. Komiteja iesaka veikt pētījumu par šīs elastības atbilstību un efektivitāti, ietverot tās ietekmi uz konkurenci vienotajā tirgū.

1.8. Paredzētie prioritārie izdevumi dažādās dalībvalstīs un reģionos ievērojami atšķirsies. Šajā atzinumā uzsvēta lielā nozīme, kāda ir saimnieciskās darbības ilgtspējīgai attīstībai, videi un sociālajam taisnīgumam, un stingri uzsvēta vērtības pievienošana zemes resursiem. Komiteja iesaka Komisijai veikt vidusposma analīzi par progresu attiecībā uz minēto prioritāšu mērķiem, vienlaikus ievērojot pastāvošās saistības. Iestādēm vajadzētu būt iespējai veikt pielāgojumus, lai sekmētu jaunus projektus, veiksmīgi pabeigtu programmu un izdarītu secinājumus izmantošanai turpmākajā lauku politikā.

1.9. Pastāv nopietnas bažas, ka LAP nevarēs nodrošināt labāku teritoriālo kohēziju. Tālākajos un ekonomiski nelabvēlīgos reģionos, gan valstu un reģionu robežās, gan starp tiem, trūkst strukturālas spējas izmantot pieejamo finansējumu un atbalstu. Nepieciešams mobilizēt turpmākus mērķtiecīgus resursus un uz ilgāku laiku, ietverot pārrobežu konsultācijas, mērķsadarbību, padomdevēju struktūru spēju veidošanu un novatoriskus privātās un sociālās uzņēmējdarbības aizdevumus un ieguldījumus.

1.10. Komiteja atzīst sen izveidoto *LEADER* modeli un mudina EK finansētos lauku attīstības tīklus turpināt izplatīt labu praksi.

1.11. Visās programmās ir skaidri un stingri uzsvēta darbvieta saglabāšana un jaunu nodarbinātības iespēju radīšana lauku apgabalos, kā arī nozīme, kāda ir ieguldījumiem, zināšanu apmaiņai, apmācībai, konsultēšanai un ciešākām saitēm ar pētniecības iestādēm. Svarīgi ir pasākumi, kuru mērķis ir stimulēt jaunus cilvēkus meklēt savu nākotni lauku apvidos, kā arī pasākumi, kas palīdzētu integrēt personas ar īpašām vajadzībām un personas ar fizisku vai garīgu invaliditāti. Būtiska nozīme ir finanšu iniciatīvām, ar kurām atbalsta paaudžu nomaiņu. Turklāt lauku skolām un augstskolām nepieciešamas ciešākas saites ar tradicionālajām un mainīgajām prasmēm, kas nepieciešamas šādās teritorijās.

1.12. Svarīgi risināt pēctecības plānošanas jautājumu, LAP iespējas uzņēmējdarbības modeļu testēšanā integrējot ar valsts un reģionālajiem noteikumiem par aktīvu pārvedumiem. Komiteja atzinīgi vērtē darbaspēka mobilitāti, ja vienlaikus tiek nodrošināta kvalitatīva apmācība un darba tiesību ievērošana.

1.13. Atsevišķa vērtība jāvelta sieviešu ieguldījumam programmas sekmīgā īstenošanā, un tas jāatbalsta. Tam ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu nepārtrauktību lauku apvidos ne tikai lauksaimniecības produkcijas dažādošanas un pārstrādes ziņā, bet arī vietējās teritoriālās attīstības jomā, piedāvājot amatniecības un lauku tūrisma iespējas. Tas ir arī būtisks faktors, kas veicina inovāciju.

1.14. Komiteja atzinīgi vērtē pasākumus, kas paredzēti, lai uzlabotu vidi, tās ekosistēmas un kultūrainavas. Atbalsts pareizi marķētiem vietējiem produktiem, lauku tūrismam un maza apjoma un vietējām atjaunojamo energoresursu sistēmām sekmē ilgtspējīgu ekonomiku un sniedz ieguvumu vietējai kopienai. Lauku atjaunotne var notikt tikai tad, ja tās pamatā ir efektīvi, ienesīgi lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauku uzņēmumi. Būs vajadzīgi papildu centieni, lai uzlabotu sapratni starp lauksaimniekiem un mežu īpašniekiem, kas ražo pārtiku vai atjaunojamas izejvielas un vides un atpūtas preces, no vienas puses, un patērētājiem, kuri ir arvien daudzveidīgāki Eiropas iedzīvotāji, no otras puses.

⁽¹⁾ Informatīvs ziņojums "KLP īstenošanas kārtība", EESC-2015-01409.

1.15. Šajās programmās prioritātes ir risināt uzdevumus, ko rada klimata pārmaiņu ietekme uz lauksaimniecību un mežsaimniecību, un otrādi. Komiteja atzinīgi vērtē projektus, kuru mērķis ir oglekļa uztveršana, ūdens un augsnes kvalitātes uzlabošana, emisiju samazināšana, ekosistēmu bagātināšana un aprites ekonomikas izveide. Uzlabojumiem jābūt ilgtermiņa, un tie zinātniski jānovērtē vairākās agrovides un citās programmās, kas integrētas ražošanā.

1.16. Sociālās nevienlīdzības jautājumu risināšana ir atkarīga no plašāka valsts un ES finansējuma un politikas pasākumiem, tostarp labāka interneta, transporta un izglītības pakalpojumu nodrošināšanas.

1.17. Ciematu ekonomikas un kopienu atjaunotnei ir būtiska nozīme, un LAP jāpārbauda arī no lauku iedzīvotāju iekļaušanas viedokļa. Aktīvs pilsoniskums un uzņēmējdarbība ir svarīgi faktori, kas veicina lauku apgabalu ilgtspēju.

2. Ievads

2.1. Eiropas lauki ir visu Eiropas iedzīvotāju, ne tikai tur dzīvojošo un strādājošo, spēka avots. Tie nodrošina drošu pārtiku, kokmateriālus, minerālus un ūdens apgādi. Tajos mēs atrodam dzīvotņu daudzveidību, atjaunojamus energoresursus, atpūtas iespējas, vēsturiskas ainavas, amatniecību un galvenokārt cilvēkus ar daudzveidīgām prasmēm un daudzveidīgu kultūru. Aptuveni 115 miljoni ES iedzīvotāju (23 %) tiek uzskatīti par dzīvojošiem lauku apgabalos.

2.2. Tomēr lauku apgabali ievērojami atšķiras saimnieciskās labklājības un sociālās kohēzijas ziņā. Daži ir pārtikuši un dinamiski, citi – nestabili, mazapdzīvoti un sadalīti. Daudziem ir bagātīgi resursi, bet maz līdzekļu, un tos raksturo reta apdzīvotība un ierobežota piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem. Tas īpaši attiecas uz tālākajiem reģioniem un kalnu reģioniem un salām. Neatslābstošs mūsdienu saimnieciskās un sociālās darbības pievilksanas spēks ir mazs un lielās pilsētās. Tas apgrūtina valdības uzdevumu nodrošināt lauku kopienu ilgtspēju, īpaši tad, ja tiek īstenoti nepiemēroti risinājumi pilsētās. Mobilitāte un personu brīva pārvietošanās ir būtiski Eiropas Savienības principi. Tām tomēr ir nevēlamas sekas nabadzīgākajos lauku reģionos, jo pārāk daudz cilvēku, īpaši jaunieši, tos pamet, nekad neatgriežoties, cerībā uz labākām izredzēm dzīvē.

2.3. Lai atjaunotu ticību lauku labklājībai, Eiropai ir vajadzīgs redzējums, kura pamatā ir zaļa izaugsme, aprites ekonomikas izvērsšana, labāka izpratne par vietējo kopienu vajadzībām un viedāki atbalsta pakalpojumi. Šajā atzinumā tiek meklēta atbilde, kāpēc panākumi ir tik nevienādi un kādas ir patiesu uzlabojumu izredzes jaunās finansēšanas programmas darbības laikā. Vai mēs mācāmies attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības trīs pilāriem, proti, saimniecisko, vides un sociālā taisnīguma pilāru? Vai visiem iesaistītajiem ir patiesa atbildības un partnerības sajūta?

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Dalībvalstis īsteno daudzus pasākumus, kas virzīti uz to, lai mainītu lauku un pilsētu saimniecisko iespēju līdzsvaru un stabilizētu sociālo kohēziju, un Eiropas Savienība ar KLP pirmā pilāra (Regula (ES) Nr. 1307/2013) un otrā pilāra (Regula (ES) Nr. 1305/2013) palīdzību, kā arī struktūrfondi un kohēzijas fondiem ir nepārtraukti centusies apturēt lejupslīdi, tomēr ar ierobežotiem un mainīgiem panākumiem. Pašreizējais ES atbalsts lauku attīstībai, ko finansē no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), kurš izveidots ar Regulu (ES) Nr. 1306/2013, pirms pārvietošanas starp pilāriem tiek lēsts 95,6 miljardu euro apmērā, un tas ir 23 % no KLP budžeta.

3.2. Programmās 2014.–2020. gadam izmantota ilggadēja pieredze par to, kas darbojas un kas ne. Komisija atbalsta Eiropas Lauku attīstības tīklu (ELAT) un Eiropas Inovācijas partnerību lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai (EIP-AGRI), lai veicinātu labu praksi un inovatīvus risinājumus, un EESK iesaka šo darbu pastiprināt visos līmeņos. Mācīties var arī no citu finansējuma sniedzēju pieredzes.

3.3. Kaut arī attiecīgie budžeta līdzekļi ir mazāki nekā dažos citos ES budžetos, tos var gudri izmantot un palielināt no valdības un citiem līdzfinansējuma avotiem. Programmām jāpapildina pirmā pilāra resursi, un atbilstošos gadījumos tās jāsaista ar citām finansējuma plūsmām, pamatojoties uz tādu administratīvo infrastruktūru bez šķēršļiem, kas ļauj sniegt ātras atbildes pieteikuma iesniedzējiem, kuri konsultāciju veidā var saņemt arī atbalstu no specializētām aģentūrām un vietējām plānošanas iestādēm.

3.4. Programmu komponenti ir elastīgi un pietiekami vietēja rakstura, lai ievērotu faktiskās kopienu vajadzības. LEADER modelis un vietējās rīcības grupas, kur tās ir visefektīvākās un visveiksmīgākās, nodrošina kopīgu atbildību un pozitīvus rezultātus. Visos projektos un iniciatīvās būtiska nozīme ir tam, lai visas ieinteresētās personas saņemtu tehnisko atbalstu, ko papildina konsultācijas un apmācība.

3.5. Tomēr visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošajiem apgabaliem ir grūti panākt reālus uzlabojumus no īstermiņa programmām, tā kā tiem nav uzņēmējdarbības resursu, to infrastruktūras ir vājas, to kopienu vadībai trūkst pieredzes un citi ieguldījumi tiem ir mazāk pieejami. Lai panāktu labāku teritoriālo kohēziju, šādiem apgabaliem vajadzētu pievērst lielāku uzmanību nekā iepriekšējā struktūrfondu un kohēzijas fondu finansējuma programmu 1. mērķa ietvaros.

3.6. Komisija šim laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ir publicējusi jaunas finanšu regulas, kas pārvaldes iestādēm un uzraudzības komitejām būtu skaidri jāsaprot un jāīsteno, nepalielinot birokrātisko slogu projektu iesniedzējiem. Šajā sakarā Eiropas Savienības Revīzijas palāta ziņojumos ⁽²⁾ par 2007.–2013. gada plānošanas periodu un tiesisko regulējumu 2014.–2020. gadam ir izvirzījusi priekšlikumus, kā nodrošināt lielāko pievienoto vērtību ieguldītajiem līdzekļiem.

3.7. Neraugoties uz solījumiem par vienkāršošanu, daudzu programmu sagatavošanas un apstiprināšanas process ir nopietni kavējies. Komiteja izsaka dziļu nožēlu par minēto faktu, ņemot vērā satraucošo stāvokli daudzos visnabadzīgākajos lauku apgabalos un šo programmu mērķi steidzami palīdzēt risināt tādas problēmas kā zems ienākumu līmenis, jauniešu bezdarbs, slihta sabiedrisko pakalpojumu kvalitāte un klimata pārmaiņu ietekme. 2015. gada maijā vēl nebija apstiprināti 57 % programmu ⁽³⁾, lai gan ir cerība, ka procesu varētu noslēgt līdz gada beigām.

4. Apspriešanās un ieinteresēto personu iesaiste

4.1. EESK uzsver, ka ir ļoti svarīgi īstenot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu. Komiteja uzsver īpašo nozīmi, kāda ir 5. pantam par partnerību un daudzlīmeņu pārvaldību, kurā noteikts, ka partnerībā iesaista citas publiskās iestādes, ekonomiskos un sociālos partnerus un citas struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību. Tāpēc, sagatavojot partnerattiecību nolīgumus un īstenojot programmas, Komisijai būtu jāuzrauga, kā regula tiek piemērota, arī piedaloties programmu uzraudzības komitejās.

⁽²⁾ Īpašie ziņojumi 22/2014, 23/2014, 4/2015, 5/2015.

⁽³⁾ Eiropas Komisijas 2015. gada 26. maija paziņojums preseī "Vēl 24 lauku attīstības programmu pieņemšana, lai atbalstītu ES lauksaimniecības nozari un lauku apgabalus".

4.2. Šajā atzinumā aplūkots līdzdalības līmenis lauku attīstības programmu sagatavošanā, lai gan atzinuma secinājumus ierobežo apstiprināto programmu nelielais skaits un šaurais ģeogrāfiskais aptvērums. Ir notikušas trīs uzklauššanas sēdes⁽⁴⁾, un plašākam lokam ir bijusi izsūtīta anketa. Pirmās atbildes norādīja, ka līdzdalības līmenis dažādās teritorijās atšķiras, bet salīdzinājumā ar iepriekšējām programmām publisko iestāžu un nevalstisko organizāciju līdzdalības process ir labāks, nobriedušāks. Tomēr ir nepieciešami lielāki centieni labas līdzdalības prakses izplatīšanā, nepārtraukta dialoga izveidošanai arī vairāk izmantojot sakaru tehnoloģijas. Dažādās dalībvalstīs un reģionos dialogs ievērojami atšķiras. Partnerattiecību nolīgumi var būt tikai formāli, SVVA metodoloģija ir pieņemta tikai dažās teritorijās, un patiešām iekļaujoša apspriešana beidzas tuvāk procesa sākumam, nevis tā beigām⁽⁵⁾. Labas prakses piemēri pastāv, un bieži tie atrodami tad, ja līdzīga līdzdalība ir devusi labus rezultātus citu politikas iniciatīvu gadījumā⁽⁶⁾.

4.3. Valdības pašas vien nevar panākt īstas pārmaiņas, kas nepieciešamas lauku apvidu reģenerācijai. Tās var nodrošināt tiesisko pamatu un plānošanu, demokrātisko pārskatatbildību, labākus sabiedriskos pakalpojumus un katalizatorfinansējumu. Tomēr galvenokārt tie ir privātie uzņēmumi, kvalificēti darbinieki un sociālie un kopienu uzņēmumi, kas sniedz ieguvumus cilvēkiem un videi. Lai vēlētos ieguldīt laiku un resursus, cilvēkiem jābūt pārliecinātiem, ka ir iespējams kopējs redzējums par labāku lauku nākotni un tam netraucē lēni pieteikšanās procesi.

4.4. Lai gūtu panākumus, ekonomikas jomas un sociālajiem partneriem vajadzīgi resursi pastāvīgam darbam ar saviem locekļiem un valdībām. Plāniem atšķiroties un mainoties, jābūt lielākai līdzatbildības apziņai par politiku un īstenošanu. Uzraudzības komitejām jābūt tādām, kuru locekļi pārstāv plašu sabiedrību, ir labi informēti un spēj veikt efektīvas pārbaudes. EESK aņņemas palīdzēt attīstīties labākiem tādu partnerattiecību modeļiem, kurās iesaistīti pilsoniskās sabiedrības un sociālie partneri⁽⁷⁾.

5. Tikai ielāpi vai ilgtermiņa atlabšana?

5.1. Uzklauššanas sēdēs⁽⁸⁾ Briselē un Ziemeļvēlsā apstiprinājās, ka programmas ietver mērķus attiecībā uz rezultātiem. Lai panāktu īstu progresu un pievienoto vērtību no ieguldītajiem līdzekļiem, šie mērķi Komisijai, uzraudzības komitejām un ieinteresētajām pusēm būtu periodiski jāizvērtē. Tāpat būtu nepieciešams arī pētījums par to, vai līdzekļu pārvietošana starp pilāriem ir bijusi lietderīga vai arī veicinājusi ģeogrāfisko un konkurences izkropļojumu izplatīšanos.

5.2. Ir noteikti trīs ilgspējīgas attīstības temati, kas jāizvērtē: uzņēmējdarbības kultūra un nodarbinātība, vide un sociālā iekļaušana.

Uzņēmējdarbības kultūra un nodarbinātība

5.3. Kaut gan KLP budžetu samazina, Komisija izvirza arvien vairāk papildu prasību attiecībā uz atbilstību pirmā pilāra maksājumu saņemšanai. Tāpēc ir pilnīgi nepieciešams, lai ar LAP atbalstītu investīcijas, kas virzītas uz konkurētspējīgu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozari, ietverot produktus ar lielāku pievienoto vērtību, labāku tirgvedību, īsu piegādes ķēžu nostiprināšanu, zīmolu un zināšanu apmaiņu. Universitātēm un augstākās izglītības iestādēm ir liela nozīme savos reģionos un vismazāk attīstīto reģionu atbalstīšanā, izmantojot mērķsadarbību un darbaudzināšanu. Tām

⁽⁴⁾ 13. aprīlī Briselē, 21. maijā Bengorā Ziemeļvēlsā un 2015. gada 9. jūnijā Helsinkos.

⁽⁵⁾ Atzinums "Novērtējums par Eiropas Komisijas konsultācijām ar ieinteresētajām personām" (OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp.).

⁽⁶⁾ Vēlsā vērojams apspriešanās procesu briedums, pateicoties konstitucionālām saistībām likumā par decentralizētu pārvaldību, ar kuru tiek veicināta ilgspējīga attīstība un paredzētas partnerattiecības ar brīvprātīgā darba sektoru.

⁽⁷⁾ Lisabonas līguma 11. pants un Sociālā platformas 2015. gada marta Rīgas deklarācija.

⁽⁸⁾ Sk. 4. zemsvētras piezīmi.

vajadzētu sadarboties ar pastāvošajiem lauksaimnieku un lauku konsultāciju dienestiem, lai ES pētniecības fondus izmantotu īpašu vietējo vajadzību risināšanai. LAP jābūt tiltam, kas izveido saikni starp pieteikumu iesniedzējiem un Eiropas Investīciju fondu un programmu "Apvārsnis 2020", palīdzot zinātni piemērot lauksaimniecības un lauku vajadzībām. Lai gan to tieši nefinansē no LAP, nākamo paaudžu attiecīgo uzņēmējdarbības vajadzību risināšanā skaidra loma ir skolām, jo īpaši lauku apgabalos. Lauku saimniecību atvērto durvju dienām, darba praksei un mācekļībai, ko finansē no citām shēmām, ir būtiska nozīme labi kvalificēta darbaspēka stimulēšanā⁽⁹⁾. Formālajām un neformālajām mācībām jābūt profesionāli orientētām, saistītām ar uzņēmējdarbību un, kur iespējams, pieejamām vietējā līmenī⁽¹⁰⁾.

5.4. Lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmumi attīstās dinamiskā ekonomikas vidē, ko raksturo globalizācija, straujš tehnoloģisks progress un arvien lielākas sabiedrības prasības. Inovācija ir būtisks efektivitātes un lauksaimnieku un mežu īpašnieku konkurētspējas saglabāšanas faktors. Jaunizveidotās Eiropas Inovācijas partnerības (EIP-AGRI) ir vērtīgs instruments, kas ātri un plaši jāievieš. Lai mobilizētos un atvieglotu inovāciju, nepieciešami saskaņoti finansēšanas noteikumi.

5.5. Garantija jauniešiem un tai līdzīgas shēmas lauku apgabalos ir jāsaista ar LAP iniciatīvām, sniedzot iespēju progresam un tālejošiem mērķiem. Būtiski svarīgs ir atbalsts ieguldījumiem mācībām jaunajiem lauksaimniekiem un jaunpieņacējiem. Projektam, kas paredzēti jauniešu atbalstam un viņu noturēšanai lauku apgabalos, jābūt augstākajai prioritātei. Jaunieši būtu jābudina uzņemties atbildību par viņu atbalstam paredzētajiem pasākumiem. Lauku apgabaliem nepieciešama labāka pēctecības plānošanas sistēma⁽¹¹⁾, kas būtu juridiski taisnīga, pieejama un stimulētu tādu pārņemšanu no paaudzes paaudzē, kas ilgtspējīgi var apvienot jaunību ar pieredzi.

5.6. Sieviešu nozīme lauksaimniecībā ir pilnībā atzīta. Viņu ieguldījums lauku projektu izstrādē un īstenošanā ir nepārvērtējams un, kā apliecina pieredze Somijā, mērķtiecīgas konsultācijas ļauj atbrīvot uzņēmējdarbības potenciālu⁽¹²⁾.

5.7. Lauku tūrisms, amatnieku izstrādājumi un atpūtas un veselības stiprināšanas iniciatīvu sekmēšanas pasākumi ir atbalstāmi, tāpat kā festivālu, izrāžu, piemēram, tādu kā *Royal Welsh* vai zaļā nedēļa Berlīnē, reklāmas pasākumi. Pilsētas un lauku atkaliesaitīšana mainīgā plurālistiskā Eiropā ir neatņemami svarīga lauku uzņēmumiem un patērētājiem, kā arī labākai piekļuvei platjoslas interneta pakalpojumiem. Amatniecības, lauksaimniecības, tūrisma, tirdzniecības nozarei un lauku rajoniem lielas iespējas rodas, izveidojot reģionālās vērtību ķēdes⁽¹³⁾. EESK atbalsta ierosināto Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF) un tā izmantošanu lauku projektu atbalstam.

Vide

5.8. Klimata pārmaiņu ietekme uz lauksaimniecību un mežsaimniecību tika skatīta vienā no atzinumiem⁽¹⁴⁾. Viens no risinājumiem, kā palielināt ražošanu, izmantojot mazāk resursu, un uzlabot noturību pret klimata pārmaiņām, ir atbalsts lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares ilgtspējīgai intensifikācijai. Mūsdienīgajā zemes izmantošanā tiek mudināts izstrādāt seku mazināšanas pasākumus, lai cīnītos ar klimata pārmaiņām un palielinātu bioloģisko daudzveidību, īpaši ar

⁽⁹⁾ Velsas Lauksaimniecības akadēmija ir labs vadības apmācības piemērs.

⁽¹⁰⁾ Atzinums par tematu "Profesionālā tālākizglītība un apmācība lauku rajonos", NAT/650 (vēl nav publicēts OV).

⁽¹¹⁾ *Malcolm Thomas* veiktais pārskats Velsā.

⁽¹²⁾ Atzinums "Sieviešu kā attīstības un inovāciju modeļa veicinātāju loma lauksaimniecībā un lauku rajonos" (OV C 299, 4.10.2012., 29. lpp.).

⁽¹³⁾ Atzinums "Lauksaimniecība un amatniecība" (OV C 143, 22.5.2012., 35. lpp.).

⁽¹⁴⁾ Atzinums "Klimata un enerģētikas politikas ietekme uz lauksaimniecību un mežsaimniecību" (OV C 291, 4.9.2015., 1. lpp.).

agrovides shēmu palīdzību⁽¹⁵⁾. Jāatbalsta otrreizēja pārstrāde un aprites ekonomika⁽¹⁶⁾, turklāt atjaunojamie energoresursi⁽¹⁷⁾ ir liela lauku vērtība, un, ja tajos iegulda pārdomāti, to pozitīvais ieguldījums saimnieciskā, sociālā un vides ziņā būs arvien ievērojamāks. Šajā jomā pastāv reāla iespēja kopienām uzņemties iniciatīvu un veikt ieguldījumus, ja var īstenot tehnoloģiskus uzlabojumus saistībā ar uzglabāšanu, loģistiku un infrastruktūru.

5.9. EESK norāda, ka ir svarīgi, lai agrovides jomā veiktie klimata pasākumi papildinātu pirmā pīlāra ekoloģizāciju. Mērķtiecīga palīdzība, kuras pamatā ir tādi specifiski kritēriji kā teritorijas, kas pakļautas erozijas riskam, zemes dzīvotņu grupējumi, ūdens sateces vietas, un atbalsts sugām, kuru pārvaldībai nepieciešamas īpašas metodes, ir lietderīga. Tomēr atbilstības prasības nedrīkst kļūt par papildu slogu. Progresu mērīšanai ir vajadzīgas precīzas zinātniskas pamatprasības, vienlaikus saprotot, ka patiesi uzlabojumi iespējami tikai ilgākā laika periodā⁽¹⁸⁾.

5.10. Eiropas lauku ainava galvenokārt ir cilvēka darbības rezultāts, to veidojot daudzām paaudzēm, lai sev nodrošinātu vajadzīgo pārtiku, kokmateriālus un patvērumu. Eiropas iedzīvotāji tās daudzveidību augsti vērtē. LAP programmām ir jāapliecina sava loma šādu kultūrainavu ilgtspējas nodrošināšanā, veicinot prasmju nodošanu un tādu pārredzami finansētu darbību laukos, kas palīdz saglabāt šo vērtīgo mozaīku.

Sociālā iekļaušana

5.11. Netaisnību lauku vidē ir grūti definēt un apkarot. Kā minēts iepriekš, apdzīvotība laukos ir nevienmērīga, tajos ir mazs iedzīvotāju skaits, iedzīvotāju sadalījums vecuma ziņā ir nevienmērīgs, transporta, veselības aprūpes sabiedriskie pakalpojumi un sociālie pakalpojumi nav pietiekami. Runa ir par zemiem ienākumiem, izolētību, sliktas kvalitātes mājokļiem un tehnoloģiskajiem pakalpojumiem. Dažos apgabalos īpaša problēma ir sliktā attieksme pret darba ņēmējiem un viņu ekspluatēšana⁽¹⁹⁾, īpaši tas attiecas uz migrantiem, kuriem jāvelta īpaša uzmanība, lai viņiem palīdzētu integrēties un piekļūt atbilstoši arodapmācībai.

5.12. LESD 39. pantā noteikts, ka viens no svarīgākajiem KLP mērķiem ir pietiekami augsts dzīves līmenis lauku iedzīvotājiem, palielinot ražīgumu, veicinot tehnisko attīstību un panākot lauksaimniecības ražošanas ilgtspējīgu attīstību un ražošanas faktoru optimālu izmantojumu. LESD paredzēti noteikumi, kas ļauj KLP izstrādē ņemt vērā lauksaimnieciskās darbības īpašo raksturu, kurš izriet no lauksaimniecības sociālās struktūras un no strukturālajām un dabiskajām atšķirībām starp dažādiem lauksaimniecības reģioniem.

5.13. Lauku attīstības programmas palīdz radīt un nostiprināt tiešās un netiešās darbvietas lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozarē, kā arī – mazākā mērā – veicināt ekonomikas dažādošanu lauku apvidos. Tomēr reāli reģionālās attīstības programmas var dot tikai ierobežotu ieguldījumu strukturālu problēmu risināšanā un nepilnību pārvarēšanā sabiedrisko pakalpojumu jomā lauku apvidos.

⁽¹⁵⁾ *Glastir* (Velsa), *Stewardship* (Anglija), *Glas* (Īrija), *Kulep* (Bavārija).

⁽¹⁶⁾ Atzinums "Zaļā ekonomika" (OV C 230, 14.7.2015., 99. lpp.) un atzinums "Radošuma, komercprasmju apguves un mobilitātes veicināšana izglītības un apmācības jomā" (OV C 332, 8.10.2015., 20. lpp.).

⁽¹⁷⁾ EESK pētījums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES Atjaunojamo energoresursu direktīvas īstenošanā", galīgais ziņojums, EESC- 2014-04780.

⁽¹⁸⁾ Skatīt Bengoras Universitātes sniegtos datus (uzklašanās sēdes 2015. gada 21. maijā Bengorā).

⁽¹⁹⁾ Atzinums "Pārrobežu darbspēks lauksaimniecībā" (OV C 120, 16.5.2008., 19. lpp.).

5.14. Nepieciešami arī citi valdības budžeta līdzekļi un politikas pasākumi, kas pārbaudīti lauku vidē vai, vēl labāk, īpaši paredzēti lauku problēmu risināšanai; tādi pasākumi ietver sabiedriskā transporta sistēmas, mājokļu energoefektivitātes nosacījumus un pārkvalificēšanās iespējas, lai sekmētu inovāciju. Lauku attīstības programmas tomēr būtu jāvērtē arī pēc to ieguldījuma sociālā taisnīguma nodrošināšanā, izmantojot rādītājus, kas paredzēti ES tiesību aktos, un citus rādītājus, kuri būtu iekļaujami efektīvāka novērtējuma veikšanai, piemēram, rādītājus, kas veicina sociālos uzņēmumus un sociālās lauksaimniecības projektus, kuri palīdz risināt ar invaliditāti saistītās problēmas, radīt darbvietas un izmantot pamestas lauksaimnieciskas zemes un ēkas. Daudz vairāk pūļu jāvelta tam, lai atbalstītu lauku cilvēku ar invaliditāti pilnvērtīgāku iesaistīšanu vietējās sabiedrības dzīvē.

5.15. Kopienas solidaritātes stiprināšanā būtiska nozīme ir ciemiem. Ciematu atjaunošana, sekmējot mazu uzņēmumu un sociālu uzņēmumu darbību, kuru atbalsta ar labdarību un brīvprātīgo darbību, būtu jāizvirza par kopienu stiprināšanas prioritāti⁽²⁰⁾; tādu piemēru ir sniegusi Somija, un tādas prioritātes ir izvirzītas, piemēram, Velsas LAP⁽²¹⁾.

Briselē, 2015. gada 17. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽²⁰⁾ Velsas Brīvprātīgo darbības padomes Aktīvas iekļaušanas fonds (*Wales Council for Voluntary Action – Active Inclusion Fund*) un SOS ciemats – Lielā loterija – Velsa, WCVA.

⁽²¹⁾ Velsas LAP (MO7).